

Problemy gminy przy rewitalizacji terenów pogórnich

Data wpływu do Redakcji: 06/2021
Data akceptacji przez Redakcję do publikacji: 12/2021

2021, volume 10, issue 1, pp. 1-10

Witold Biały

ORCID ID: 0000-0003-2318-0230
Politechnika Śląska, **Poland**

Katarzyna Midor

ORCID ID: 0000-0003-2318-0230
Politechnika Śląska, **Poland**

Streszczenie: Rewitalizacja obszarów pogórnich w aglomeracji śląskiej jest problemem bardzo trudnym i złożonym. Ma on istotny wpływ na koncepcje zrównoważonego rozwoju miast. Oprócz kluczowych obszarów obejmujących człowieka, środowisko i gospodarkę, rewitalizacja odnosi się również do zarządzania przestrzenią, a poprzez to do gruntownej poprawy warunków funkcjonowania społeczności lokalnych miast. Poczynania związane z przywróceniem wartości użytkowej terenom zdegradowanym powinny być konsekwentnie przeprowadzane, patrząc przede wszystkim z perspektywy mieszkańców tych terenów. Rewitalizacja obszaru pogórnego oraz jego odpowiednie zagospodarowanie, w przyszłości może przynosić ogromne korzyści dla miasta i jego mieszkańców. W niniejszym artykule przedstawiono problemy z jakimi się boryka jedno ze śląskich miast, przy rewitalizacji terenów po byłej kopalni.

Słowa kluczowe: rewitalizacja, zrównoważony rozwój, gmina

WPROWADZENIE

Zadaniem władz publicznych na wszystkich szczeblach jest kształtowanie swoich polityk w sposób zrównoważony – w wymiarach społecznym, ekonomicznym oraz ekologicznym. Rewitalizacja obszarów zurbanizowanych w kontekście zrównoważonego rozwoju jest procesem przywracania funkcjonalności społecznej, przestrzennej, gospodarczej i ekologicznej zdegradowanym terenom. Strategicznym celem rewitalizacji jest poprawa warunków życia społeczności zamieszkującej dany obszar. Nie polega więc ona na prowadzeniu działań wyłącznie społecznych lub wyłącznie przestrzennych. Istotą rewitalizacji jest prowadzenie wyżej wspomnianych działań jednocześnie – w miarę potrzeb. Jest to niewątpliwie proces trudny, czasochłonny i kosztowny. Wymaga niejednokrotnie, oprócz poniesienia nakładów finansowych, włożenia ogromnej pracy w kształtowanie postaw i świadomości ludzi.

Decentralizacja władzy, ustawą z 8 marca 1990 roku o samorządzie terytorialnym [1], zmusiła władze miasta do zastanowienia się nad rozwojem lokalnym, a co za tym idzie, do opracowania programów strategii rozwoju, aktywizacji czy rewitalizacji miasta.

W drugiej połowie lat 90 ubiegłego wieku, zaczęto coraz częściej postrzegać zagadnienia rozwoju gospodarki lokalnej i problemów społecznych w połączeniu z rewitalizacją. Wtedy też powstały pierwsze koncepcje rozwijające szczegóły tak

rozumianej strategii rewitalizacyjnej, budowania jej programów, projektów i planów operacyjnych, a także zasad ich wdrażania. Od tej pory pojęcie rewitalizacji w Polsce ostatecznie przestało obejmować wyłącznie zagadnienia związane z remontami budynków, czy też pracami konserwatorskimi – w polityce gmin zaczęto odróżniać programy remontowe od programów rewitalizacyjnych.

Dobrze opracowany, a następnie systematycznie wdrażany program rewitalizacji może doprowadzić do przemian przestrzennych, społecznych i ekonomicznych. Może poprawić jakość życia mieszkańców, stan środowiska naturalnego i kulturowego, przywrócić ład przestrzenny, ożywienia gospodarczego i odbudowy więzi społecznych.

TEORETYCZNE ASPEKTY REWITALIZACJI

Rewitalizacja – (łac. *re-vita* – dosłownie: przywrócenie do życia, ożywienie) działanie skupione na ożywieniu zdegradowanych obszarów miast, np. przemysłowych, którego celem jest znalezienie dla nich nowego zastosowania i doprowadzenie do stanu, w którym obszary zmieniają swoją funkcję.

Na podstawie tej definicji można stwierdzić, że rewitalizacja w sensie urbanistycznym to przywrócenie do życia terenów. Przywrócenie do życia nie może ograniczać się tylko do remontów, modernizacji zabudowy mieszkaniowej, użyteczności społecznej itp., ale musi powodować ożywienie gospodarcze i rozwiązywać problemy społeczne występujące na danym terenie (np. bezrobocie, przestępczość).

Rewitalizacja jest pojęciem stosowanym najczęściej w odniesieniu do części miasta lub zespołu obiektów budowlanych, które w wyniku przemian gospodarczych, ekonomicznych i innych, utraciły częściowo swą pierwotną funkcję i przeznaczenie. W tym znaczeniu rewitalizacja jest zespołem działań z zakresu:

- budownictwa,
- planowania przestrzennego,
- ekonomii i polityki społecznej,

których celem jest doprowadzenie do ożywienia, poprawy funkcjonalności, estetyki, wygody użytkowania i jakości życia w rewitalizowanym zespole.

Aktualnie w Polsce rewitalizację wymienia się zwykle w kontekście zagadnień planowania przestrzennego, co jest istotnym ograniczeniem znaczenia tego pojęcia.

Celem rewitalizacji są kompleksowe działania, które spowodują zrównoważony rozwój. Rewitalizacja powinna przyczyniać się do uruchamiania nowych miejsc pracy, aktywizacji mieszkańców i powodowania powstawania u nich postaw przedsiębiorczych, zachowania dziedzictwa kulturowego – szczególnie obszarów zabytkowych.

PROCES REWITALIZACJI

Programy rewitalizacyjne powinny być przygotowywane indywidualnie dla poszczególnych miast czy dzielnic, tak by uwzględniały lokalne (specyficzne)

problemy i uwarunkowania – brak jest uniwersalnych procedur oraz rozwiązań. Niemniej jednak, doświadczenia głównie angielskie i niemieckie wskazują na cztery podstawowe fazy które powinny zostać uwzględnione aby proces ten zakończył się sukcesem. Te fazy to:

- tworzenie strategii,
- uzasadnienie ekonomiczne,
- uzyskanie finansowania,
- realizacja i monitoring.

Tworzenie strategii – warunkiem skutecznej realizacji programów rewitalizacji jest właściwa diagnoza. Powinna ona uwzględniać problemy związane z gospodarką, infrastrukturą oraz społeczeństwem. Na podstawie przeprowadzonych analiz tworzona jest wizja realizacji rewitalizacji. Wizja ta nie może stanowić programu oderwanego od długoterminowej strategii rozwoju miasta – powinna być w tą strategię wkomponowana.

Faza uzasadnienia ekonomicznego – powinna się składać z analizy opcji rewitalizacji oraz korzyści społeczno-ekonomicznych. Tylko prawidłowo przygotowane uzasadnienie ekonomiczne pozwoli na racjonalne wydatkowanie środków publicznych, a co nie mniej ważne zachęci sektor prywatny do zaangażowania się w rewitalizację.

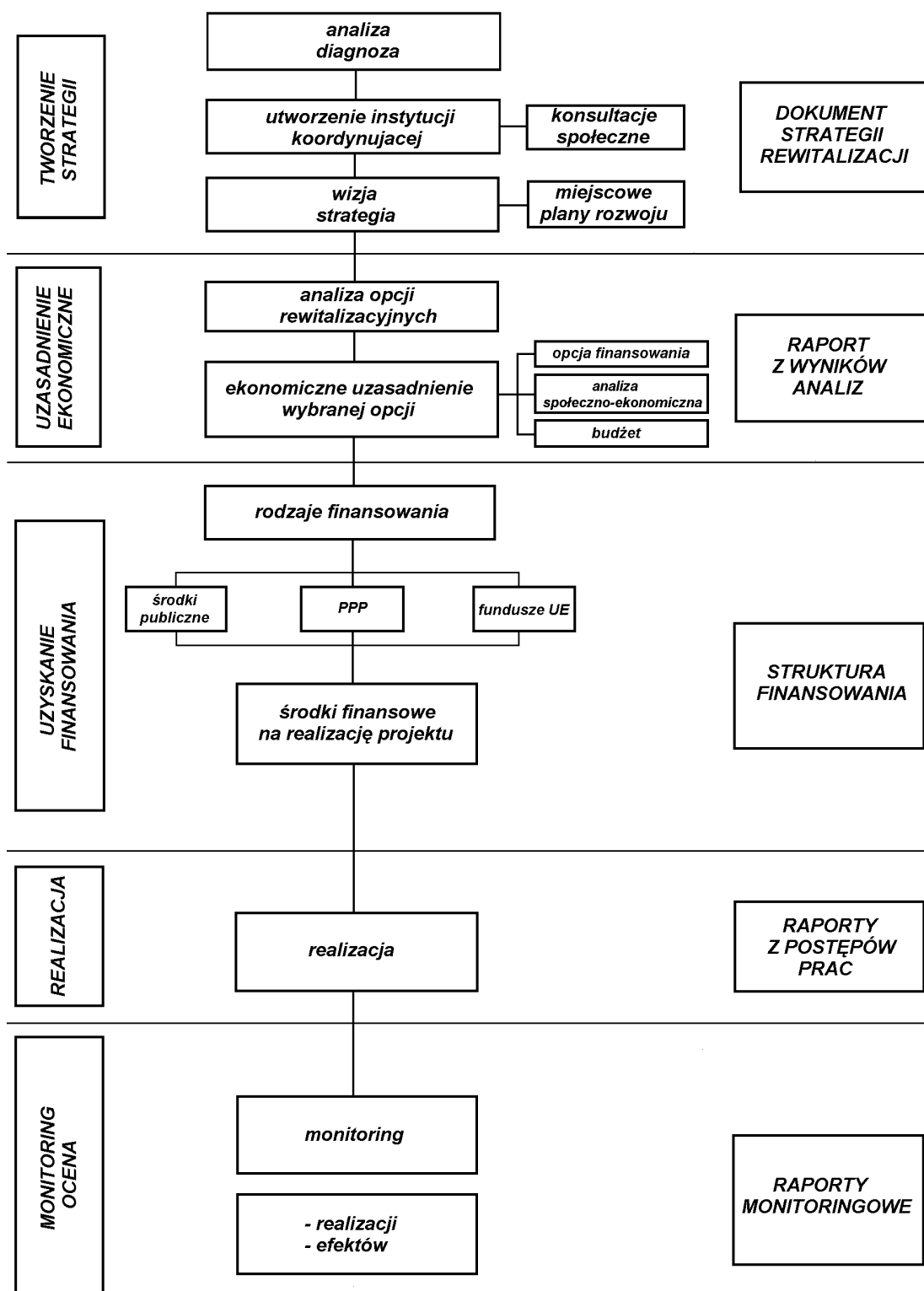
Uzyskanie finansowania – na tym etapie można wyróżnić:

- środki publiczne (środki budżetowe, środki pozyskane ze sprzedaży nieruchomości itp.),
- partnerstwo publiczno-prywatne (miasto na drodze przetargu wybiera partnera/ów),
- fundusze UE.

Projekty rewitalizacji często łączą bardzo różne formy finansowania, są dzielone na części które są finansowane z różnych źródeł. Wsparcie dla projektów rewitalizacji na lata 2007-2013 powinno być ujęte w ramach poszczególnych Programów Operacyjnych (RPO) tworzonych dla poszczególnych województw.

Realizacja i monitoring – realizacja to zarządzanie skomplikowanym projektem o długim horyzoncie czasowym, obejmującym wielu partnerów i instytucji, natomiast monitoring jest to weryfikacja osiągnięcia założonych celów w trakcie realizacji projektu. Istotne jest tutaj podejmowanie natychmiastowych działań naprawczych w przypadku stwierdzonych odstępstw od założeń czy też problemów z realizacją projektu lub instytucją zaangażowaną w realizację projektu.

Na podstawie w/w faz realizacji procesu rewitalizacji, można zbudować scenariusz procesu rewitalizacji. Scenariusz procesu rewitalizacji przedstawia rys. 1.

Rys. 1 Scenariusz procesu rewitalizacji

Source: [2]

PROGRAMY REWITALIZACJI – POTRZEBA I ISTOTA

Liczba opracowywanych programów rewitalizacyjnych w Polsce w ostatnich latach ogromnie wzrosła [3, 4, 5, 6, 7]. Głównym przedmiotem opracowania są przeważnie tereny śródmiejskie – głównie przestrzenie publiczne. Opracowania te obejmują obszary poprzemysłowe oraz w mniejszym zakresie tereny powojkowe.

Taki przyrost projektów bez wątpienia wiąże się z możliwościami dofinansowania inwestycji, które mogą zostać zrealizowane na terenach rewitalizowanych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO).

Lokalny Program Rewitalizacji (LPR) powinien być zgodny z priorytetami i celami rozwojowymi zapisanymi zarówno w szeregu dokumentów strategicznych i długookresowych jak i programów z poziomu operacyjnego, wśród których można wyróżnić:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
- Narodowy Plan Rozwoju,
- Strategia Rozwoju Województwa,
- Strategia Rozwoju Powiatu,
- Strategia Rozwoju Gminy,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy,
- Inne programy rozwojowe gminy, zgodne ze Strategią Rozwoju Gminy.

Programy rewitalizacji powinny być zgodne z wytycznymi powyższych programów. Na etapie studium i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego powinny zostać wyznaczone obszary zdegradowane, wymagające restrukturyzacji lub rewitalizacji. W praktyce rzadko się zdarza, że już na tym etapie zostają wybrane i wskazane takie obszary. Jednak na tym poziomie istnieje możliwość zmiany zapisu planu miejscowego oraz studium uwarunkowań. Dlatego też strategia rozwoju gminy winna uwzględniać problematykę rewitalizacji, gdyż jest to program wieloletni i stanowi element strategii rozwoju społeczno-gospodarczego.

Dobrze opracowany program rewitalizacji współuczestniczy w rozwiązywaniu takich problemów jak: mieszkalnictwo, handel, usługi, zatrudnienie, komunikacja, ochrona środowiska, ochrona zabytków, rozwój społeczny czy ekonomiczny.

Głównym celem programu rewitalizacji jest wyprowadzenie danego obszaru ze stanu kryzysowego drogą usunięcia zjawisk, które spowodowały jego degradację [7, 8, 9, 10, 11].

REWITALIZACJA TERENU PO BYŁEJ KOPALNI

Sytuacja społeczno-gospodarcza do czasu istnienia kopalni

Budowę kopalni węgla kamiennego rozpoczęto w 1952 roku, natomiast uroczyste oddanie kopalni do eksploatacji nastąpiło 1 maja 1960 roku. Kopalnia ta, była jedną z pierwszych kopalń zbudowanych od podstaw w PRL-u. Fakt ten spowodował, że miasto w którym powstała, stało się liczącym ośrodkiem przemysłowym na mapie gospodarczej ówczesnego województwa katowickiego. Kopalnia należała do potentatów w eksporcie węgla koksowego, w latach 1975-1976 była zdobywcą tytułu najlepszego eksporteru węgla koksowego w kraju.

Duże zapotrzebowanie na siłę roboczą wraz z atrakcyjnym wynagrodzeniem spowodowało duży napływ pracowników z całej Polski. Na terenie osiedla

powstałego w bezpośrednim sąsiedztwie kopalni, zaczęły powstawać mieszkania dla pracowników kopalni. Rozwojowi budownictwa mieszkaniowego towarzyszyła budowa, czy też rozbudowa podstawowych obiektów oświaty, zdrowia, kultury, handlu, usług, a także infrastruktury technicznej.

Na osiedlu znajdowały się sklepy wszystkich branż, poczta, apteka, przychodnia (łącznie z miejscami szpitalnymi), filia banku, kryty basen, boisko sportowe, kino, biblioteka, restauracja itp. Kopalnia zapewniała swoim pracownikom zaspokojenie wszystkich podstawowych potrzeb oraz dostarczała im rozrywki.

Sytuacja osiedla po likwidacji kopalni

W miarę zmniejszania się wydobywania w kopalni, podjęta została decyzja o połączeniu jej z sąsiednią kopalnią. W roku 2001 podjęta została decyzja o zamknięciu kopalni. W dniu 9 marca 2001 roku na powierzchnię wyciągnięto ostatni wózek z węglem – tym samym dopełnił się fakt zakończenia produkcji i rozpoczęcia fizycznej likwidacji kopalni.

Spółka Restrukturyzacji Kopalń SA. Oddział w Katowicach w 2004 roku zakończyła rozbiórkę wszystkich przeznaczonych do likwidacji obiektów budowlanych. Również w roku 2004 zakończona została rekultywacja przez zakrzewienie zwałowiska kamienia przy szybach głównych na powierzchni ok. 3,8 ha, a w roku 2005 rekultywacja terenu Zakładu Głównego na obszarze ok. 40 ha.

W dalszym ciągu utrzymywane jest odmetanowywanie wyrobisk dołowych po byłej kopalni. Tereny pokopalniane posiadają wielu „właścicieli”, procentowy udział przedstawia tabela 1.

Tabela 1 Procentowy udział własności terenów pokopalnianych

Lp.	Właściciel	Udział [%]	Powierzchnia [ha]
1	Spółka Restrukturyzacji Kopalń SA.	70,56	78.2849
2	Kompania Węglowa SA.	19,38	21.4981
3	Skarb Państwa	0,33	0.3629
4	Gmina Wodzisław Śl.	4,96	7.1245
5	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	0,08	0.0824
6	Inwestorzy prywatni	4,69	5.2060

Miasto w 2008r. przejęło 7.1245 ha terenów pokopalnianych. Zamiarem władarzy miasta jest sprzedaż posiadanego gruntu. Część terenów została już sprzedana. Pozostali właściciele także nie mają pomysłu na zagospodarowanie posiadanych terenów i pozbywają się ich.

Propozycje na rewitalizację osiedla

Na dzień dzisiejszy władarze miasta nie mają pomysłu na zagospodarowanie terenów po byłej kopalni. Na 77 inwestycji i zadań realizowanych które były realizowane przez Urząd Miasta, nie było ani jednej inwestycji prowadzonej na tym terenie, za wyjątkiem oświetlenia dwóch ulic.

Inaczej widzą to mieszkańcy miasta oraz dzielnicy po zlikwidowanej kopalni. Mieszkańcom centrum miasta jak i omawianej dzielnicy, zostało zadane pytanie:

„W jaki sposób powinny być zagospodarowane tereny po byłej Kopalni Węgla Kamiennego” ?

Ankiety przeprowadzono wśród 100 osób mieszkańców centrum miasta oraz 100 osób mieszkańców osiedla. Wyniki ankiety przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Zagospodarowanie terenów po KWK wg mieszkańców miasta i osiedla

Lp.	Odpowiedź	Miasto	Osiedle
1	Zakłady produkcyjne	29	52
2	Park rozrywki i sportu	36	31
3	Centrum handlowe	19	11
4	Ośrodek akademicki	7	5
5	Inne	9	1

Analizując otrzymane wyniki można stwierdzić, że zarówno mieszkańcy centrum jak i omawianego osiedla, rozwiązanie problemów widzą w zagospodarowaniu terenów pokopalnianych.

Ponad połowa respondentów „szansę” osiedla widzi w otwarciu zakładów produkcyjnych, a część mieszkańców osiedla w ponownym uruchomieniu kopalni. Argumenty przemawiające za ponownym uruchomieniem kopalni to zapotrzebowanie na węgiel koksujący, a taki kopalnia produkowała.

Mieszkańcy centrum miasta oraz osiedla, widzą szansę w zbudowaniu parku sportu i rozrywki na zwałowiskach kamienia dołowego. Ogromne tereny przeznaczone do rekultywacji powinny się zagospodarować tworząc tereny sportowo-rekreacyjne. Łącząc te oba pomysły które wystąpiły najczęściej, można by adaptować istniejące obiekty na zakłady produkcyjne, natomiast na hałdach stworzyć park rozrywki i sportu.

Wśród innych propozycji było m. in. otwarcie muzeum górnictwa, groty solnej czy też podziemnej kawiarni.

SPÓJNOŚĆ PROJEKTU REWITALIZACJI Z MIEJSCOWYM PLANEM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

O sukcesach w rozwoju gmin wyrażających się poprawą warunków życia jej mieszkańców decyduje wiele czynników. Należą do nich: umiejętność zarządzania, programowania, planowania rozwoju oraz skuteczne wykorzystywanie przez władze miasta posiadanych szans i możliwości.

Niestety, w praktyce gminy różnie radzą sobie z tym problemem. Są gminy gdzie widać wyraźnie konsekwentne, obliczone na długą perspektywę dobrze przemyślane działania których wymiernym efektem jest realizacja bardzo konkretnych projektów, w innych brakuje jasnych perspektyw rozwojowych, marnowane są skąpe środki na nie do końca przemyślane zadania. Tak też dzieje się w omawianej gminie.

Na terenie omawianej gminy, tylko na terenie obejmującym ok. 40% miasta opracowane są plany zagospodarowania przestrzennego. Na pozostałych terenach wydawane są decyzje o warunkach zabudowy na podstawie analizy działek

sąsiednich, funkcji zabudowy, parametrów technicznych budynku i zagospodarowania działek. Decyzje te, „tworzą” plan zagospodarowania przestrzennego terenu.

Teren który ma być przeznaczony do rewitalizacji musi zostać wpisany do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dzielnicy musi być spójny ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta, obszar po byłej Kopalni wraz z terenami zwałowiska kamienia dołowego, zatwierdzony Uchwałą Rady Miejskiej ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego jest na dzień dzisiejszy obowiązującym aktem prawnym. Tereny byłej kopalni w powyższym planie zapisane są jako produkcyjne.

Studium wpisuje osiedle jako teren kluczowy w strategii rozwoju miasta, a także jako miejsce koncentracji usług publicznych. Przedmiotem opracowanego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego powierzchnię 149 ha, było ustalenie zasad wykorzystania obiektów i infrastruktury byłej Kopalni Węgla Kamiennego dla nowych funkcji produkcyjnych i usługowych, kierunków zagospodarowania istniejących zwałowisk kamienia dołowego, terenów otaczających te zwałowiska oraz obsługi komunikacyjnej obszaru.

Przy opracowywaniu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego głównym celem było zagospodarowanie terenów przemysłowych oraz poprawa jakości życia mieszkańców. Wiąże się to z utworzeniem odpowiedniej do potrzeb rynku pracy ilości miejsc pracy, poprzez rozwój funkcji produkcyjnych i usługowych o znaczeniu miejskim, powiatowym a także międzynarodowym. Założenia planu przewidują adaptację istniejących obiektów, co ma przyspieszyć powstawanie nowych miejsc pracy.

Dobrze przemyślany, opracowany miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego daje ogromne możliwości rozwoju nie tylko osiedla, dzielnicy, ale również miasta. Tworzy on klimat sprzyjający przedsiębiorczości, daje olbrzymie szanse w tworzeniu nowych miejsc pracy.

Osiedle posiada miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, zatwierdzony Uchwałą Rady Miejskiej ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego w grudniu 2005. Natomiast Miasto takiego planu nie posiada, dlatego na omawianym Osiedli nic się nie zmieniło w zagospodarowaniu terenów przemysłowych. Jediną drogą prowadzącą do rozwoju Osiedla jest program rewitalizacji, na który można pozyskać środki finansowe tak z gminnego jak i wojewódzkiego funduszu rewitalizacji, kredytów oraz z UE.

PODSUMOWANIE

Na dzień dzisiejszy w Aglomeracji Górnośląskiej brak jest współpracy pomiędzy miastami, współpraca zastąpiona została konkurencją – brak jest wspólnej polityki.

Miasto, na terenie którego istniała Kopalnia, tak jak i wiele innych miast (nie tylko na Górnym Śląsku) wymaga rewitalizacji. Dobrze opracowane, a następnie konsekwentnie realizowane plany rewitalizacji dają szansę nie tylko na rozwój miasta, dzielnicy (dzielnic), ale także na poprawę sytuacji całego miasta, a tym samym całej Aglomeracji Górnośląskiej.

Centra miast winny stać się „deptakami spacerowymi” z kawiarniami, ruch kołowy powinien zostać w ścisłych centrach zakazany. Podstawowe punkty węzłowe aglomeracji powinny być przejęte przez centra handlowe, znajdujące się poza ścisłym centrum.

Władze miasta powinny przyjąć politykę tworzenia kompleksów handlowo-usługowych, terenów przemysłowych czy terenów rekreacyjnych poza ścisłym centrum miasta.

Stworzenie dobrego planu rewitalizacji omawianego osiedla oraz narzucenie przyszłym inwestorom rodzaju zabudowy, warunków adaptacji istniejących obiektów po byłej Kopalni, jest ogromną szansą dla miasta. Jest to stworzenie szansy na odrodzenie „zapomnianego” osiedla i możliwości jego rozkwitu.

Pozytywnymi przykładami rewitalizacji terenów poprzemysłowych ich ożywienia i nadania im innej funkcji jest Rybnik i Gliwice. W Rybniku na terenach po szpitalach powstał Campus uczelniany (ul. Rudzka) oraz Szkoła Muzyczna (ul. Żorska). Natomiast w Gliwicach na terenach byłej Kopalni „Gliwice” powstała Gliwicka Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości (zlikwidowana w 2017 r.), natomiast aktualnie mieści się tam Centrum Edukacji i Biznesu – Nowe Gliwice.

Tak w jednym jak i drugim przypadku tereny te zostały ożywione, powstały nowe miejsca pracy a Miasta ogromnie zyskały na swym wizerunku.

LITERATURA

- [1] Dz. U. z 2004r., nr 16 poz. 95
- [2] Miesięcznik *Urbanista* nr 8/2006.
- [3] Urząd Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast. *Podręcznik rewitalizacji. Zasady, procedury i metody działania współczesnych procesów rewitalizacji*. Warszawa 2003.
- [4] Palka K, Biały W. Perspektywy rekultywacji terenów pogórnich na obszarze miasta Bohumin – studium przypadku. *Systemy Wspomagania w Inżynierii Produkcji*. ISSN: 2391-9361; ISBN: 978-83-65265-01-2. Wydawnictwo PA NOVA. pp. 142-151. 2015.
- [5] Białecka B., Biały W.: *Tereny pogórnice – szanse, zagrożenia. Analiza przypadku*. Monografia. PA NOVA, p. 202. 2014.
- [6] Białecka B.: *Zagrożenia środowiskowe i potencjał terenów pogórnich GZW. Górnictwo – perspektywy, zagrożenia, BHP oraz ochrona i rekultywacja powierzchni*. PA NOVA. pp. 32-34. 2014.
- [7] Biały W., Mroczkowska P.: Influence of coal waste heaps on water environment in upper silesian borderland areas – case study. *15th SGEM GeoConference on Science and Technologies In Geology, Exploration and Mining, SGEM2015 Conference Proceedings*, June 18-24, 2015, Vol. III, BULGARIA ISBN 978-619-7105-33-9/ISSN 1314-2704. pp. 675-682. 2015.
- [8] Ostrega A.: *Sposoby zagospodarowania wyrobisk i terenów po eksploatacji złóż surowców węglanowych na przykładzie Krzemionek Podgórnich w Krakowie*, Praca doktorska, AGH, Kraków. 2004.

- [9] Podsiadło W.: Opracowanie programu rekultywacji w obszarze pogórnym Bohumin. Projekt inżynierski, Gliwice. 2015.
- [10] Siuta J., Dylewski J., Żukowski B.: Rekultywacja i zagospodarowanie gruntów pogórnich w Polsce. *IOŚ – PIB*, Warszawa pp. 5-7. 2012.
- [11] Midor K., Biały W., Rogala-Rojek J., Matusiak P. „The process of designing the post-mining land reclamation investment using process maps. Case study”. *Energies*. 2021 vol. 14 iss. 17 pp. 1-10. e-ISSN: 1996-1073. DOI: 10.3390/en14175429

Problems of the Commune in the Revitalization of the Post-Mined Areas

Abstract: Silesian communities have experienced the complexity and difficulty of revitalizing of landscape after mining. This process significantly influences the concepts of balanced city development. It not only covers key activities concerning mankind, environment, and economy, but also relates to space management, causing a thorough improvement in local communities functioning. Actions related to the restoration of utility value to degraded areas should be consistently carried out, primarily from the perspective of the inhabitants of these areas. Revitalization of the post-mining area and its proper development may bring huge benefits to the city and its inhabitants in the future. This article presents the problems faced by one of the Silesian cities with the revitalization of the former mine.

Keywords: revitalization, sustainable development, commune

dr hab. inż. Witold Biały, prof. PŚ.

ORCID ID: 0000-0003-2318-0230

Politechnika Śląska

ul. Roosevelta 26, 41-800 Zabrze, **Poland**

e-mail: Witold.Bialy@polsl.pl

dr inż. Katarzyna Midor

ORCID ID: 0000-0001-5680-7354

Politechnika Śląska, **Poland**

ul. Roosevelta 26, 41-800 Zabrze, **Poland**

e-mail: katarzyna.midor@polsl.pl